

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

економічної теорії

на тему:

**«Ринок молочної продукції в Україні: тип, структура, сучасний
стан та перспективи розвитку»**

Студентки 2 курсу групи Ф-21

Черняшової К.М

Науковий керівник:

ст. викладач, доцент, к.е.н., Чирак І.М

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль-2017 р.

План

Вступ

1. Теоретичні засади функціонування ринку молочної продукції як прототипу ринку монополістичної конкуренції.
2. Аналіз розвитку ринку молочної продукції в Україні.
3. Проблеми та перспективи розвитку вітчизняного ринку молочної продукції.

Висновки

Список використаної літератури

Зміст

Вступ.....	4
1. Теоретичні засади функціонування ринку молочної продукції як прототипу монополістичної конкуренції.....	5
2. Аналіз розвитку ринку молочної продукції в Україні.....	8
3. Проблеми та перспективи розвитку вітчизняного ринку молочної продукції...	12
Висновки.....	14
Список використаної літератури.....	15

Вступ

В умовах сучасності ринок молока та молочної продукції є одним із найперспективніших ринків у системі національної економіки України. Відомо, що молоко є цінним, поживним, незамінним та потрібним продуктом у харчуванні людини, а особливо дитини. З одного боку, це відіграє значну роль і є одним із ключових моментів розвитку та формування ринку молочної продукції, а з іншого боку, молоко – це один із тих продуктів, які швидко псуються, що є передумовою, яка в свою чергу скорочує час його переробки та реалізації.

Таким чином, аналізуючи молоко як продукт харчування, можна відмітити позитивний вплив його на здоров'я людини, завдяки його збалансованому хімічному складу, енергетичній цінності та органолептичними властивостям. Незважаючи на велику кількість публікацій, присвячених проблемі аналізу ринку молочної продукції завдання якості, технології виробництва, обладнання, зберігання, транспортування, попиту та ціноутворення, залишаються та не втрачають своєї актуальності.

Загальновідомо, що на ринок вітчизняної молочної продукції впливає ряд екзогенних та ендогенних факторів, які зумовлюють її подальший розвиток.

Серед основних чинників, що впливають на ринок молока, слід відмітити скорочення тваринництва, зниження обсягів виробництва, використання на фермах і молокопереробних підприємствах застарілого обладнання та технологій, які ведуть до зниження якості та зростання собівартості продукції.

З огляду на вищевикладене, метою дослідження є аналіз типу, структури, сучасного стану та перспектив розвитку ринку молочної продукції в Україні.

Завдання дослідження.

1. Аналіз стану молочної промисловості в Україні.
2. Дати оцінку позитивним та негативним тенденціям розвитку, що відбуваються у молочній галузі.
3. Окреслити перспективи розвитку ринку молочної продукції.
4. Встановити шляхи покращення стану галузі.

1. Теоретичні засади функціонування ринку молочної продукції як прототипу монополістичної конкуренції

Насамперед можна сказати, що монополістична конкуренція – це такий тип ринкової структури, де:

1. на ринку діє багато продавців і покупців, частка кожного з них в обсягах ринкових продажів не є значною;
2. продукція різних виробників неоднорідна (диференційована);
3. вхід на ринок і вихід з нього є вільними;
4. виробники не взаємодіють між собою;
5. існує повна проінформованість щодо ринкових цін, обсягів та попиту покупців [4].

Поняття “монополістична конкуренція” характеризується тим, що будь-яка фірма проводить певну монопольну владу над своїми товарами, тобто може сама регулювати “цінові качелі” незалежно від конкуренції. На такому ринку фірма може впливати на ціни, контролюючи кількість товару, тобто фірма має монопольну владу. Основним видом конкурентної боротьби є нецінова конкуренція. Варто відзначити, що реклама це один із найефективніших методів у боротьбі за споживача, адже саме вона сприяє формуванню думки споживача.

Молоко та молочна продукція є одним із тих товарів, які споживає майже все населення України, тому попит на цей продукт завжди присутній. Конкуренція є одним із елементів економічного механізму розвитку даної галузі. Вона є певною рушійною силою, яка спонукає виробників працювати з максимальною віддачею для отримання бажаного результату. Зазвичай конкуренція на ринку молока супроводжується трьома напрямками:

1) суперництво за постачальників сировини. У сучасних умовах засновано багато фірм, які займаються збором та переробкою молока, це дає можливість фермерським господарствам швидко реалізовувати свою сировину. Згідно з даними ТОВ «Мілклэнд-Україна» постачальниками можуть стати

сільськогосподарські підприємства та індивідуальні здавачі молока. Господарство, яке бажає стати постачальником молока для заводів, має відповідати всім ветеринарним і санітарним нормам виробництва молока і мати актуальну документацію контролю поголів'я та якості молока відповідно до чинного законодавства [12].

2) суперництво за споживача в умовах певної цінової політики. Крім існуючих проблем у виробництві молочної продукції актуальною залишається боротьба за споживача із низьким та середнім рівнем доходів. Часто покупець обирає більш дешеву продукцію у продавців «з рук, та на колесах», проте ця продукція не завжди є якісною.

3) суперництво за споживача шляхом розширення пропозиції. Головною передумовою цього напряму конкуренції є збагачення асортименту та впровадження удосконаленої системи маркетингу.

Для ринку молока та молочної продукції характерна низька цінова еластичність попиту, а також значна кількість споживачів із широким колом запитів. Функціонування ринку молока і молочної продукції в певній мірі залежить від кількості та розподілу виробленої сировини і кінцевої продукції, доходів і потреб споживачів [5].

Список виробників молочної продукції включає в себе не тільки українських переробників молока, але й міжнародні компанії, які мають виробництво в Україні.

Таким чином, ми можемо спостерігати десятку лідерів виробників молочної продукції у табл.1.

Таблиця 1

Лідери виробники молочної продукції у 2016р.

Назва виробника	Виручка, у млрд. грн.
1.«Терра Фуд»	3,435
2. «Молочний Альянс»	3,300
3. «Danone Україна»	2,100
4. «Альміра»	1,986
5. Група компаній «Комо»	1,780
6. «Житормирський маслозавод» – компанія «Рудь»	1,637
7. «Люстдорф»	1,511
8. «Milkiland Україна»	1,363
9. «Вімм-Білл-Данн Україна»	1,362
10. «Волошкове поле»	1,304

Джерело: автор склав самостійно на основі [10].

2. Аналіз розвитку ринку молочної продукції в Україні.

В умовах сучасності у зв'язку з низькою купівельною спроможністю населення якість молока та молочних продуктів бажає бути кращою, тому підприємства змушені економити та виробляють продукцію, яка не відповідає усім державним стандартам. Основними складовими ринку молока та молочної продукції є поділ продавців на категорії: 1) фермерські господарства, сільськогосподарські виробники; 2) заводи, переробні підприємства; тобто:

- первинний ринок молока, де продавцями виступають безпосередньо сільськогосподарські підприємства та господарства населення;
- вторинний ринок молока і молокопродуктів, де продавцями є переробні підприємства, а також посередники різних ринків [1].

На сьогодні ринок молочної продукції в Україні характеризується скороченням поголів'ям корів, зменшенням рівня виробництва молока та зростанням цін на нього. Отож ми можемо спостерігати зниження поголів'я корів у 2014-2016 рр. див.(рис.1)

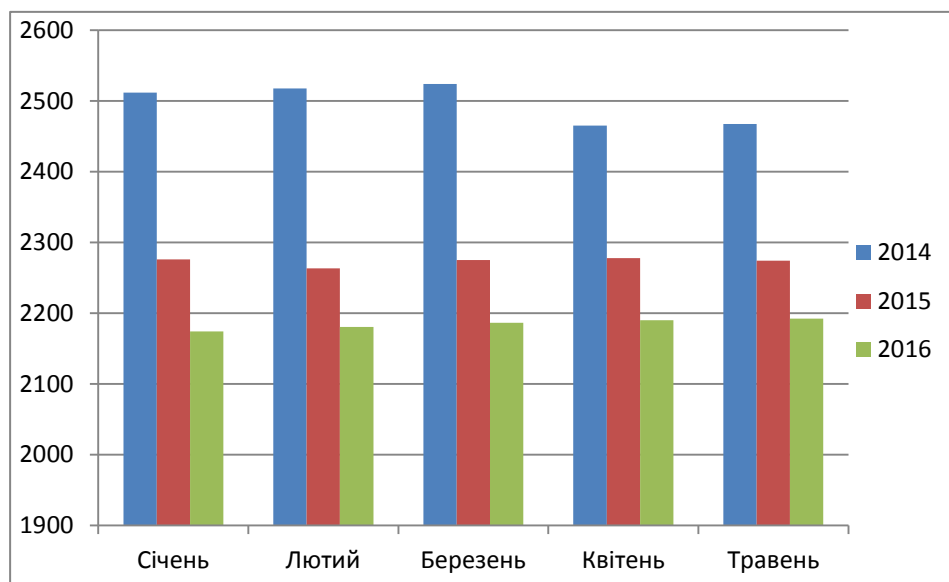

Рис. 1. Динаміка зниження поголів'я корів у 2014-2016 рр. [10].

Згідно цих даних ми бачимо, що у продовж трьох років поголів'я корів скоротилось на 11 %, стосовно 2014 року у січні нараховувалось 2511,6 тис. голів, а у травні 2467,6 тис. голів , аналогічне зниження у 2015 та 2016 рр. Проте станом на січень 2017 року нараховувалось 2108,9 тис. корів. Така ситуація супроводжується тим, що господарствам збитково утримувати велику кількість худоби.

Особливостями виробництва молока та молочної продукції пов'язане з його транспортуванням та короткостроковим зберіганням. Дані, які характеризують виробництво молока в Україні за 2014-2015рр. див.(рис.2)

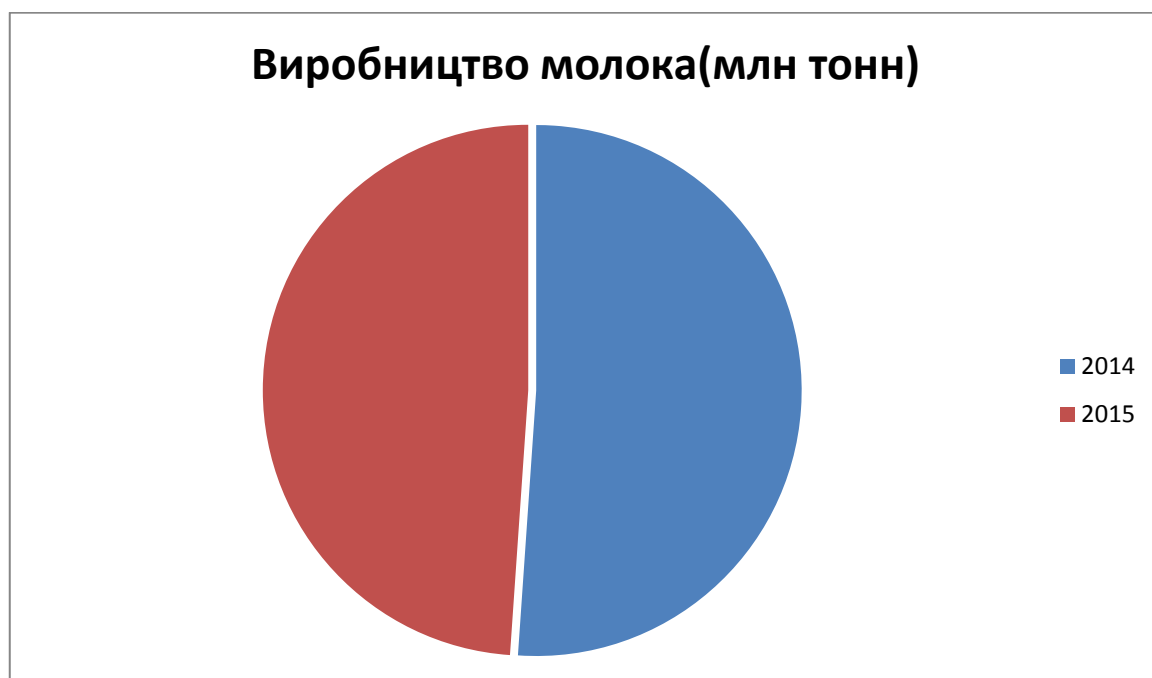

Рис. 2. Виробництва молока всіх видів за 2014-2015рр. [3].

У 2014 році в Україні було вироблено 10,48 млн. тонн, що на 0,45 млн. тонн більше ніж у 2015 році. В порівнянні із докризовим 2014-м найбільше виробництво молока впало (-17,08%).

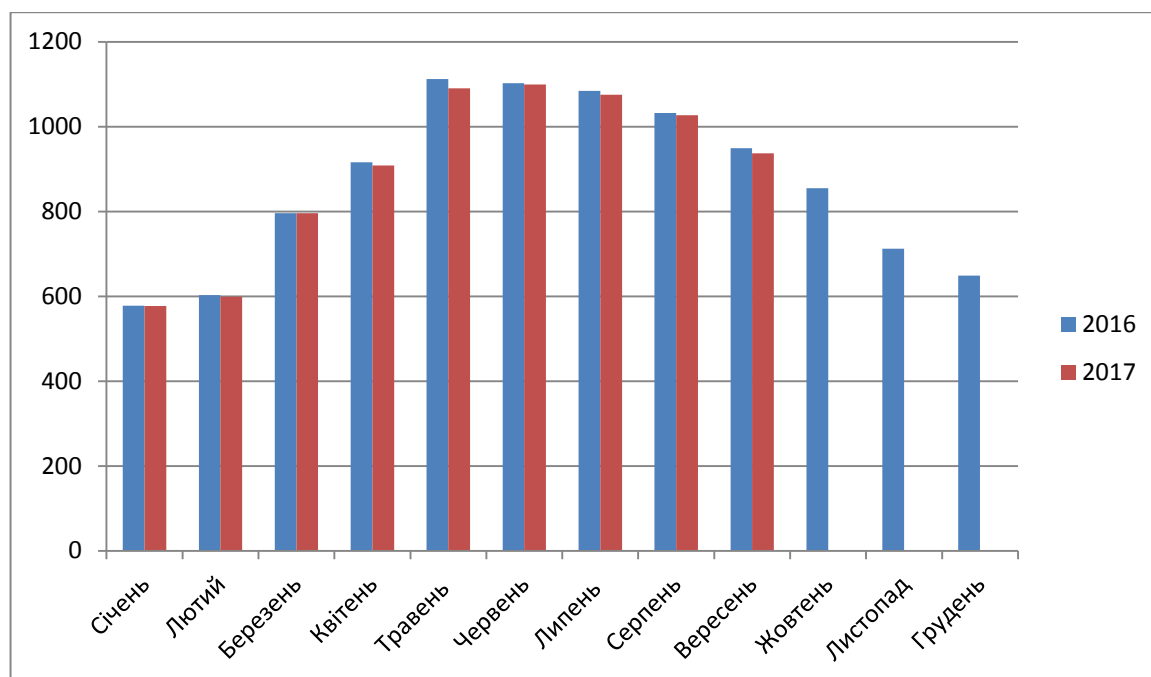

Рис. 3. Виробництво молока всіма категоріями господарств у 2016-2017рр.[11].

Аналізуючи дані рис.3, ми спостерігаємо, що у зимовий період виробництво молока значно менше, аніж у літній. Це обумовлено тим, що виробництво молока має здебільшого сезонний характер, наслідком чого є високі закупівельні ціни на корм для тварин. Ринок молока відзначається однією з ознак, а саме рівнем конкурентоспроможності, адже під час виробництва майже всі фактори мають вплив на якість сировини та переробної продукції.

Молоко є одним із тих продуктів, який споживає майже кожен українець, тому воно характеризується високим рівнем попиту. Та чи досягає ринок молока ринкової рівноваги, ми можемо зауважити у наступних даних табл.2. Ринкова рівновага – це стан ринку за якого обсяги попиту та пропозиції збігаються. Ціна рівноваги це ринкова ціна за якої обсяг попиту дорівнює обсягу пропозиції, тобто це ціна яка задовольняє і продавців і покупців [9].

Таблиця 2

Баланс попиту і пропозиції молока та молокопродуктів за 2016-2017 рр. [2].

Показники, тис. тонн	2016 рік	2017 рік
Попит на продукцію	10489	10430
Внутрішнього ринку - всього	10042	9980
в тому числі:		
фонд споживання	8 942	8 880
інше споживання	1 100	1 100
Зовнішнього ринку (експорт)	447	450
у ВЕЗ "Крим"	0	0
Пропозиція продукції	10 489	10 430
Внутрішнього ринку - всього	10 387	10 300
в тому числі:		
власне виробництво	10 387	10 300
зміна запасів	0	0
Зовнішнього ринку (імпорт)	102	130
з ВЕЗ "Крим"	0	0
Споживання на особу, кг за рік	209,4	208,5

Отже, ринок молока і молочної продукції сьогодні знаходиться у важких умовах як економічної, так і політичної кризи, і супроводжується зниженням виробництва, якості та попиту.

3. Проблеми та перспективи розвитку вітчизняного ринку молочної продукції.

Криза в Україні зачепила всі сфери промисловості та не залишила без своєї уваги молочну галузь. За винятком вище сказаних проблем одними із основних залишаються: низький рівень технологічного устаткування, обладнання не відповідає усім вимогам, низька якість сировини та виготовленої продукції, високий рівень конкурентності, низький рівень постачання сировини.

Не можна не згадати серед перерахованих вище недоліків невідповідність між попитом і пропозицією, що відбувається в умовах нестабільної економічної ситуації. Одним із факторів, який буде сприяти покращенню розвитку вітчизняного ринку молочної продукції, є зростання рівня інвестицій, сучасні технології, зростання платоспроможності населення. За даними інформаційного агентства Agravery експерти сформували топ-3 області-лідери з виробництва молока. Перше місце посіла Вінницька область, яка випередила Полтавську із обсягами виробництва у 332,8 тис. тонн, що на 1,8 % більше, ніж минулого року. На другому місці опинилась Полтавська область, яка виробила 308,4 тис. тонн молока та показала зростання на 2,3 % у порівнянні із першим півріччям минулого року. А на третьому місці знаходиться Хмельницька область із показниками обсягу у 231,3 тис. тонн та зростанням виробництва на 2 % [10].

На даному етапі економіка України знаходиться у тісній співпраці з економікою світу. Тому не можливо не помітити те, що у США та ЄС виробників молочної продукції підтримує держава, а саме: встановлення мінімальних закупівельних цін на молоко. Наявність спеціальних агентств є у країнах з високорозвиненою економікою. Ці структури купують сировину у фермерів за встановленими цінами і згодом реалізують її поза межами ринку відповідно до цього це не впливає на ринкову ціну. Держава допомагає та інвестує у модернізацію молочної галузі в Білорусії, Литві та Латвії.

Стосовно України, то вона здійснює свою підтримку за такими напрямками: повернення ПДВ за продане молоко, доплати за збільшення поголів'я корів, доплати за екологічно чисту сировину для виробництва дитячого харчування,

доплати сільгоспвиробникам за реалізоване молоко класу « Екстра» і вищого сорту, пільгове кредитування будівництва і реконструкції тваринницьких комплексів і ферм, відібраних на конкурсній основі терміном на 7 років тощо[7].

Проте, більшість виробників не знають про ці дотації, а отже запевняти що ці заходи є ефективними поки неслід. Варто відмітити, що в процесі підписання угоди про Асоціацію з ЄС, одними із ключових зауважень європейських партнерів до української сільськогосподарської галузі була потреба в налагодженні системи отримання молока в умовах стерильності та відсутності контакту із повітрям. Встановлення даного обладнання є дороговартісним і воно не може бути доступним для господарства населення, які здійснюють виробництво на напівнатуральних умовах. Для цього потрібно створення високопродуктивних молочних ферм із високим рівнем спеціалізації та технічного устаткування. Згідно з цим, для реалізації експортного потенціалу України на ринку молочних продуктів, необхідною умовою є зміна структури виробництва молока і підвищення в ній частки сільськогосподарських підприємств. Отже, вітчизняне молочне скотарство потребує проведення невідкладних дій від товаровиробників, переробників та органів державної влади, спрямованих на якісні зміни в галузі.

На сьогодні у молочній галузі відбувається низка змін. Для того, щоб ринок молока розвивався з позитивною динамікою, слід забезпечити активну державну підтримку. За останні роки ми спостерігаємо те, що великомасштабні підприємства мають перевагу над малими. Ця ситуація може позитивно впливати на розвиток економіки в нашій країні. Також співпраця та домовленість між компаніями сприяє успішності у молочному бізнесі. Варто зауважити, що головними перспективами є правильне ціноутворення, збільшення поголів'я тварин, розплід високопродуктивних порід корів, переоснащення сучасним обладнанням молокопереробних підприємств, зростання асортименту та якості молока і молочної продукції.

Висновки

Аналізуючи тенденції та розвиток молочної промисловості, можна зробити висновок, що для ринку молока та молочної продукції в Україні характерно нестабільність та занепад, проте український ринок молокопродукції є досить перспективним. Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що важливими передумовами, які обґрунтовують подальшу перспективу створення конкурентоспроможної молочної продукції в Україні є об'єднання спільних зусиль держави з представниками молочної продукції, що дасть змогу виробляти та постачати сировину високого рівня якості на внутрішні та зовнішні ринки.

Ринок молока характеризується не лише його виробництвом, ціновою політикою, але й зацікавленістю споживачів. Як відомо норма річного споживання молока та молочних продуктів становить 438 кг на рік. Впродовж останніх років відстежується різке зниження споживання цієї продукції приблизно на 40 % [8]. Це зумовлено тим, що до споживача надходить різноманітний асортимент товарів, який є неякісним. Сьогодні люди уважно ставляться до свого здоров'я, тому перед тим, як придбати молочну продукцію звертають увагу і на склад, адже кожен з нас хоче отримати екологічно чистий, безпечний та якісний продукт.

З метою поліпшення стану молочної галузі потрібно впровадити програму розвитку молочної промисловості з фінансовою підтримкою підприємств через кредитування із низькими відсотковими ставками, провести осучаснення виробництв, що сприятиме розширенню асортименту, збільшить кількість продукції та дозволить виробляти її якісною, провести відповідну цінову політику, збільшити поголів'я корів, створити жорсткі рамки щодо відбору сировини.

Якщо дотримуватися вищевказаних порад, це дасть позитивний результат, що зумовить підвищення попиту на молокопродукцію та забезпечить вихід на зовнішні європейські ринки.

Список використаної літератури

1. Гурська І. С. Розвиток ринку молока і молочних продуктів в Україні [Електронний ресурс] / І. С. Гурська. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://sophus.at.ua/publ>.
2. Офіційний сайт інформаційно-аналітичного порталу про молоко і молочне скотарство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.milkua.info>
3. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>
4. Мікроекономіка і макроекономіка : Підруч. для студ. екон. спец. закл. освіти: У 2 ч./ С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна, Т. Пахомова, О. Романюк. – К. : Основи, 1998. – 517 с.
5. Дівіренко Я. А. Формування та розвиток ринку молока і молочної продукції України [Електронний ресурс] / Я. А. Дівіренко, Ю. Г. Тарасенко // Донецький державний університет управління, Україна – Режим доступу до ресурсу: <http://www.rusnauka.com>.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Приходько Л. О. Проблеми ресурсного забезпечення підприємств молочної промисловості [Електронний ресурс] / Л. О. Приходько – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.nuft.edu.ua>.
8. Машкін М. І. Технологія виробництва молока і молочних продуктів / М. І. Машкін, Н. М. Париш. // «Вища освіта». – 2006. – С. 351.
9. Рудий М. М. Мікроекономіка: Навч. посібник / М. М Рудий. – К. Каравелла, 2008. – 187с.
10. Офіційний сайт аграрного інформаційного агентства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agravery.com>
11. Офіційний сайти спілки молочних підприємств України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.infagro.com.ua>

12. Офіційний сайт компанії «Мілкіленд–Україна» [Електронний ресурс]. –
Режим доступу: <http://www.milkiland.ua>